

Олександр КРАЄВ

*старший викладач кафедри міжнародних відносин
факультету соціальних наук та соціальних технологій
Національного університету «Києво-Могилянська академія»*

СТИЛЬ ЛІДЕРСТВА ДОНАЛЬДА ТРАМПА ЯК ВИКЛИК УСТАЛЕНИМ ІНСТИТУЦІЙНИМ ТРАДИЦІЯМ ПРЕЗИДЕНТСТВА США

Ключові слова: президент США, зовнішня політика США, Дональд Трамп, політичне лідерство.

Мета дослідження: відобразити позасистемність та виключно тактичний характер змін, які привніс Дональд Трамп до сфери повноважень та зовнішньополітичної активності офісу президента США.

Виклад основного матеріалу.

Інститут президентства США традиційно спирається на складну систему стримувань і противаг, де фундаментальну функцію виконують не лише формальні конституційні рамки, але й глибоко вкорінені неписані інституційні норми. Історично саме ці політичні конвенції забезпечували інституційну стабільність, передбачуваність державного управління та відносну наступність стратегічного курсу на міжнародній арені. Проте феномен політичного лідерства Дональда Трампа ознаменував собою безпрецедентний розрив із класичною вашингтонською парадигмою.

Прихід до влади лідера з яскраво вираженим антиістеблішментським та транзакційним підходом до управління трансформував виконавчу владу з інституту пошуку консенсусу на генератор постійної політичної турбулентності. Актуальність цього дослідження зумовлена критичною необхідністю концептуалізувати лідерський стиль Трампа не просто як ситуативну електоральну аномалію, а як системний виклик. Його підхід деконструє традиційні параметри американського президентства, кидаючи виклик усталеним бюрократичним процесам, що, у свою чергу, має прямі наслідки для прогнозованості політики Вашингтона та архітектури глобальних альянсів.

Ключовою особливістю президентства Д. Трампа стала системна деконструкція неписаних правил, які історично балансували виконавчу владу США. Як переконливо доводять Дж. Чафец та Д. Позен, головна інституційна загроза в сучасній політиці полягає не стільки у відкритому порушенні законів, скільки у тому, що конституційні норми можуть бути декомпоновані — динамічно інтерпретовані та застосовані таким чином,

що зовні виглядають як їх дотримання, але в кінцевому підсумку обмежують їхню здатність стримувати поведінку урядовців. Трамп ефективно використовував цю «декомпозицію», маргіналізуючи традиційні інституційні запобіжники (судову систему, вільну пресу та міжвідомчий бюрократичний апарат), перетворюючи їх у публічній площині на політичних опонентів.

Цей антиістеблішментський підхід супроводжувався радикальною зміною комунікації та відмовою від традиційної політичної етики на користь імпульсивного управління. Досліджуючи цей феномен, Дж. Пфіфнер підкреслює, що зневага 45-го президента до інституційної правдивості мала далекосяжні наслідки, оскільки його публічна риторика «підірвала епістемологію Просвітництва та розїла передумови ліберальної демократії». Унаслідок такої трансформації інститут президентства на певний час втратив свою консенсусну природу, ставши інструментом транзакційного управління та жорсткої політичної поляризації.

Фундаментальним драйвером трансформації інституту президентства стали психологічні особливості Д. Трампа, які зумовили різкий перехід від системного, інституційного стратегування до персоналізованого транзакційного управління. Згідно з профілюванням Обрі Іммелмана, психологічний патерн 45-го президента характеризується екстремальними показниками амбітності та домінантності, що формує лідерський стиль, який є «яскраво харизматичним та неделіберативним (*nondeliberative*)» [1]. Ця схильність до імпровізації та опора на власні інстинкти призвела до маргіналізації традиційного міжвідомчого процесу (*interagency process*) прийняття рішень, коли глибока експертиза підмінялася політичною лояльністю.

Такий підхід до управління мав безпосередні наслідки для зовнішньополітичного курсу США та їхніх союзників, зокрема в Центральній та Східній Європі, де архітектура безпеки критично залежить від передбачуваності Вашингтона. Як підкреслюється в дослідженні Сент-Ендрюського університету щодо операційного коду Трампа, його особистісні переконання зумовили курс на «руйнування ліберальної міжнародної системи на користь націоналістичного ізоляціонізму» [2]. Відповідно, традиційні ціннісні альянси та багатосторонні гарантії безпеки розглядалися крізь призму бізнес-транзакцій та політики *quid pro quo*, що докорінно змінило сприйняття американського лідерства на світовій арені.

Трансформація інституційних норм та персоналізація прийняття рішень Д. Трампом мали глибокі наслідки для зовнішньополітичного позиціонування США. Перехід до доктрини «Америка понад усе» (ориг. *America First*) означав відмову від ролі беззаперечного гаранта ліберального світопорядку на користь жорсткого транзакціоналізму.

Особливо відчутно цей зсув вплинув на зовнішню політику держав Центральної та Східної Європи. Для регіону, де архітектура безпеки історично спиралася на ціннісну єдність трансатлантичного простору та непорушність гарантій НАТО, прагматичний підхід адміністрації Трампа створив стан стратегічної невизначеності.

Двосторонні відносини почали превалювати над багатосторонніми форматами, а безпекові гарантії розглядалися крізь призму фінансових контрибуцій (зокрема, вимога збільшення оборонних бюджетів). На внутрішньополітичному рівні такий стиль управління призвів до безпрецедентної поляризації суспільства та ерозії довіри до федеральних інституцій, оскільки президент свідомо використовував конфлікт і перманентну кризу як базовий інструмент політичної мобілізації свого електорату.

Висновки. Феномен політичного лідерства Дональда Трампа вийшов за межі традиційної зміни партійних циклів у Вашингтоні, ставши наймасштабнішим стрес-тестом для інституту американського президентства в новітній історії. Деконструкція неписаних правил, ігнорування міжвідомчої експертизи та гіперперсоналізація зовнішньої політики продемонстрували вразливість системи стримувань і противаг перед лідером антиістеблішментського типу.

Ключовим довгостроковим наслідком цього періоду є «нормалізація» відхилень від класичних політичних конвенцій. Прецедент транзакційного управління та радикального розширення меж того, що вважається допустимим у виконавчій владі, продовжує впливати на інституційний ландшафт США. Це, у свою чергу, формує нову глобальну реальність, змушуючи європейських партнерів — і насамперед держави Центральної та Східної Європи — концептуально переглядати та адаптувати свої зовнішньополітичні стратегії до умов менш передбачуваного американського лідерства.

Список використаних джерел

1. Immelman A. The Leadership Style of U.S. President Donald J. Trump. URL: https://digitalcommons.csbsju.edu/psychology_pubs/107/
2. White A. Profiling the President: explaining Donald Trump's nationalistic foreign policy decisions using Leadership Trait Analysis and Operational Code Analysis. *STAGES in Security*. Т. 1 : Contemporary Voices: Profiling the President. С. 5-48.